

визнаючи необхідність забезпечення ще ефективнішого втілення у життя міжнародних документів з прав людини стосовно прав осіб, що належать до національних чи етнічних, релігійних та мовних меншин, проголошує цю Декларацію про права осіб, що належать до національних чи етнічних, релігійних та мовних меншин...

Стаття 4

1. Держави вживають при необхідності заходів для забезпечення того, щоб особи, що належать до меншин, могли повною мірою та ефективно здійснювати свої права людини та основні свободи без будь-якої дискримінації і на підставі повної рівності перед законом.

4. Держави при необхідності вживають заходів у галузі освіти з метою стимулювання вивчення історії, традицій, мови і культури меншин, які проживають на їхній території. Особи, що належать до меншин, повинні мати належні можливості для отримання знань, необхідних для життя у суспільстві (взагалі) і в цілому.

ПРОПОЗИЦІЇ ДЕРЖАВАМ-ЧЛЕНАМ ООН СЕМІНАРУ, ПРОВЕДЕНОГО (ГРУДЕНЬ 1984 РОКУ) ЦЕНТРОМ З ПРАВ ЛЮДИНИ ООН

1. Кожна держава забезпечує гарантію **релігійних свобод** в конкретній формі і забороняє дискримінацію на релігійному ґрунті.

2. Держава організовує або забезпечує національні інститути, які відповідають за розвиток терпимості і борються із дискримінацією за ознакою віросповідання.

3. Установи, які відповідають за культуру та освіту, повинні розробляти програми, які роз'яснюють **сутність вартості релігійних свобод** і спрямовані на їх укорінення.

4. Державні службовці повинні одержувати спеціальну підготовку і керівні вказівки щодо практики поваги до різних релігійних традицій і вірувань, відмови від дискримінації за ознакою віросповідання.

5. Для загальноосвітніх шкіл слід розробити програми, які навчають принципам прав людини у сфері свободи віросповідання і совісті, дають знання про їх місце в контексті міжнародних нормативних документів з прав людини.

ПІДСУМКОВИЙ ДОКУМЕНТ ВІДЕНСЬКОЇ ЗУСТРІЧІ ПРЕДСТАВНИКІВ ДЕРЖАВ-ЧАСНИКІВ НАРАДИ З БЕЗПЕКИ І СПІВРОБІТНИЦТВА В ЄВРОПІ (19 січня 1989 р.)

Держави-учасниці

(11.) підтверджують, що будуть поважати права людини і основні свободи, включаючи свободу думки, совісті, релігії і переконань, для всіх, незважаючи на расові, статеві, мовні та релігійні відмінності. Вони підтверджують також загальне значення прав людини й основних свобод, повага яких є суттєвим фактором миру, справедливості й безпеки.

(16) З метою забезпечення свободи особистості сповідувати релігію чи віру держави-учасниці будуть, крім іншого:

(16.1) вживати ефективних заходів з метою і запобігання і ліквідації дискримінації осіб чи об'єднань на ґрунті релігії або переконань щодо визнання, здійснення і використання прав людини і основних свобод у всіх сферах громадянського, політичного, економічного, соціального, культурного життя і для забезпечення реальної рівності між віруючими і невіруючими;

(16.2) сприяти клімату взаємної терпимості й поваги між віруючими різних об'єднань, а також між віруючими і невіруючими;

(16.6) поважати право кожного давати і одержувати релігійну освіту на мові за своїм вибором або індивідуально, або разом з іншими;

(16.7) в цьому контексті поважати серед іншого свободу батьків забезпечувати релігійну і моральну освіту своїх дітей у відповідності зі своїми власними переконаннями;

ПАРЛАМЕНТСЬКА АСАМБЛЕЯ РАДИ ЄВРОПИ (сорок четверта чергова сесія) Рекомендація 1202 (1993)

Щодо релігійної терпимості в демократичному суспільстві

15. Світська держава не повинна накидати своїм громадянам жодних релігійних зобов'язань. Вона повинна також сприяти шануванню

всіх визнаних релігійних спільнот та пом'якшувати їхні відносини із суспільством у цілому.

Освіта та культурний обмін

3. забезпечувати вивчення релігійних та етичних систем як шкільної дисципліни, домагатися окремого і ретельного опису релігій в шкільних підручниках (зокрема з історії) та усному викладанні з метою досягти кращого і повнішого розуміння різноманітних релігій;

4. наголошувати на тому, що знання власної релігії чи етичних принципів є передумовою щирої терпимості, яка може стати певним запобіжником байдужості та упередженості;

5. створити “постійну конференцію щодо підручника з історії релігії” у складі представницької групи теологів, істориків і філософів з метою укладання основних текстів, документів і коментарів до шкільних навчальних програм;

6. уможливити переказ молоді ідей і вчинків осіб різних релігійних вірувань, які становлять приклади релігійної терпимості на практиці;

7. сприяти зустрічам та співбесідам старшокласників, студентів та іншої молоді з обізнаними на різних релігійних віруваннях особами в рамках сучасних програм культурного обміну;

8. сприяти міжконфесійному діалогові та діяльності організацій, що покликані покращити міжконфесійне взаєморозуміння, а отже, зміцнювати спокій і повагу до прав людини;

9. забезпечити подібні засоби також релігійним школам усіх визнаних конфесій.

РЕКОМЕНДАЦІЯ 1396 (1999) “РЕЛІГІЯ ТА ДЕМОКРАТІЯ”

*Прийнято Парламентською Асамблеєю Ради Європи
27 січня 1999 р.*

10. Просвіта є ключовим засобом подолання неучтва і стереотипів. Перегляд шкільних та університетських курсів є нагальною справою, яка дозволить забезпечити краще розуміння різних релігій; релігійні настанови не повинні здійснюватися за рахунок уроків про релігії як сутнісну складову історії, культури та філософії людства.

II. – сприяти розвиткові знань про релігію, особливо:

a) в рамках етичної та громадянсько-демократичної освіти

підтримувати навчання тому, що релігії є зібранням цінностей, розрізнення яких повинно бути розвиненим серед молоді;

b) сприяти викладанню у школах порівняльної історії різних релігій, звертаючи увагу на їх походження, схожість деяких їхніх цінностей та різноманіття звичаїв, традицій, свят і т. п.;

c) заохочувати вивчення історії і філософії релігій та дослідження цих предметів в університетах паралельно з теологічними дослідженнями;

d) співпрацювати з релігійними навчальними установами для введення або підсилення в їхніх курсах аспектів, пов'язаних з правами людини, історією, філософією та наукою.

e) уникати — якщо йдеться про дітей — будь-яких конфліктів між здійснюваним державою навчанням релігії та релігійною вірою сімей, поважаючи їх вільний вибір у цьому дуже делікатному питанні.

Б. УКРАЇНСЬКІ ПРАВОВІ ДОКУМЕНТИ

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

(витяг)

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 1996, № 30, ст. 141)

Стаття 15

Суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності. Жодна ідеологія не може визнаватися державою як обов'язкова. Цензура заборонена. Держава гарантує свободу політичної діяльності, не забороненої Конституцією і законами України.

Стаття 35

Кожен має право на свободу світогляду і віросповідання. Це право включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культи і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність. Здійснення цього права може бути обмежене законом лише в інтересах охорони громадського порядку, здоров'я і моральності населення або захисту прав